

ШАНОВНІ КОЛЕГИ, СТУДЕНТИ!

П'ятнадцять років – це не такий великий термін для науки та практики, але все ж таки і не малий. П'ятнадцятирічний шлях розвитку факультету соціальної педагогіки та психології Запорізького національного університету був не простим, бо це був період становлення і наукового пошуку, динамічного поступу і зростання. На мій погляд, погляд першого декана факультету, настав час, коли варто озирнутися назад, проаналізувати пройдений шлях, подивитися, чого ми досягли, якими є наші успіхи, виявити допущені помилки, оцінити нашу роботу в цілому. Це важливо, перш за все, для визначення перспектив нашого розвитку.

Передовсім мені хотілося б розповісти про те, як створювався факультет соціальної педагогіки та психології. У зв'язку з формуванням в Україні принципово нової парадигми соціальної політики, яка включає систему соціального захисту, соціальної допомоги та обслуговування населення, адекватне новим умовам розвитку нашого суспільства, виникла потреба у відповідних кадрах, соціальних та соціально-педагогічних працівниках нової формації.

У квітні 1991 року постановою Держкомпраці СРСР кваліфікаційний довідник посад керівників, спеціалістів та службовців був поповнений кваліфікаційними характеристиками “спеціаліст із соціальної роботи”, “соціальний педагог та соціальний працівник”. Відтак, практично сформувався і продовжує вдосконалюватися відповідна модель практичної реалізації соціальної політики в Україні. До того ж, слід зазначити, що за 15 років розбудови української держави напрацьовано досить вагомий досвід організації соціальної допомоги та соціального захисту дітей, підлітків, молоді, жіноцтва. З'явилися нові структури соціального захисту населення: притулки, центри зайнятості, центри сім'ї, соціально-психологічні служби для дітей та молоді, соціально-реабілітаційні структури тощо.

Отже, можна сказати, що основними пріоритетами соціальної політики мають бути:

- створення сприятливих умов для збереження, підтримання, захисту нормального життя та здоров'я дітей та молоді;
- індивідуально профілактична, соціальна допомога та захист, підтримка вразливих верств населення, окремих соціальних груп;
- широко розгорнута волонтерська робота;
- спеціальна цілеспрямована підготовка кадрів.

Підготовка соціальних педагогів та соціальних працівників, як окремий напрямок суспільної практики, почала формуватись в Україні на початку 90-х років.

Значною мірою цьому сприяло відкриття вперше на Україні спеціальності “Соціальний педагог” у Запорізькому державному університеті в 1989 році.

Ця реалізація здійснювалась в три етапи.

На першому етапі розроблялись пробні елементи навчально-методичного забезпечення експериментального навчання студентів на кафедрі педагогіки та психології, яка вже багато років функціонувала в університеті. Паралельно з цим був підготовлений проект перспективної реорганізації кафедри з метою запровадження навчальних курсів з нових спеціальностей – “Соціальна педагогіка” та “Практична психологія”.

На другому етапі (1990-1995 рр.), після вирішення низки кадрових питань, були організовані кафедри управління та соціальної педагогіки та практичної психології. Водночас колективом кафедри було розроблено нові навчальні курси: “Рефлексивна соціальна психологія”, “Конфліктологія”, “Ігрорефлексика соціально-психологічного тренінгу”, “Рефлексивна компетенція соціальних педагогів та психологів”,

“Психологічний менеджмент” та інші (Н.О. Губа, Н.Ф. Шевченко, Л.В. Спіцина, А.П. Поплавська, Т.В. Скрипаченко та інші).

У цей же період розроблявся проект створення факультету підготовчого профілю із включенням у нього викладання практичної психології та соціальної роботи.

Задум було реалізовано під час організації в Запорізькому державному (нині національному) університеті факультету додаткових та суміжних спеціальностей.

На третьому етапі було створено проект організації факультету психолого-педагогічного профілю, де навчально-методичне забезпечення спеціальностей “Соціальна педагогіка” та “Практична психологія” включало взаємодоповнюючі програми з фундаментальних та спеціальних курсів психолого-педагогічних та філософсько-соціологічних дисциплін.

На цьому етапі було розгорнуто експериментальне навчання згідно з інноваційним навчальним планом, котрий був реалізований за допомогою засобів системи розроблених нами навчальних програм, тематичних планів, навчально-методичних посібників.

Результатом реалізації вищезазначеного проекту на ґрунті факультету суміжних та додаткових спеціальностей стало створення факультету соціальної педагогіки та психології. У 1995 році спеціальності “Соціальна педагогіка” та “Практична психологія” були ліцензовані та акредитовані за четвертим рівнем класичного університету.

6 грудня 1991 року, згідно з наказом № 222 “Про створення факультету додаткових та суміжних професій”, було організовано нині діючий факультет соціальної педагогіки та психології в Запорізькому державному (нині національному) університеті. Протягом чотирнадцяти років факультет соціальної педагогіки та психології готує кваліфікованих фахівців, зайнятих реалізацією соціальної політики в галузях освіти, охорони здоров’я, виробничої сфери. На факультеті працює 4 доктори та 17 кандидатів наук. Уся навчально-методична робота сконцентрована на кафедрах педагогіки та психології, практичної психології, проблем керування та соціальної педагогіки. За спеціальністю “Соціальна педагогіка” відкрито магістратуру, денну та заочну аспірантуру, докторантуру. За останні роки було захищено 10 кандидатських і 1 докторська дисертація з педагогіки та психології. Це дало змогу посилити науковий потенціал кафедр факультету.

Науково-дослідна робота факультету соціальної педагогіки та психології ведеться за пріоритетними напрямками соціальної педагогіки та психології. Основні напрямки наукових досліджень: “Науково-методичне забезпечення підготовки соціальних педагогів у вищих навчальних закладах України” (Л.І. Міщик); “Соціально-педагогічна робота з сім’єю” (Г.П. Голованова); “Соціально-педагогічна робота з людьми похилого віку” (Ю.Р. Мацкевич); “Соціально-педагогічні умови дозвілля” (О.В. Пономаренко); “Соціально-педагогічна реабілітації інвалідів” (О.С. Волярська); “Соціальна робота в органах здоров’я” (Л.О. Романенкова), “Формування особистості засобами мистецтва” (М.А. Дергач).

Нову сторінку в історії розвитку факультету відкрила спеціалізація “Соціалізація молоді засобами соціокультурної роботи музично-хореографічного мистецтва”.

Сфера діяльності організатора торкається проблем влаштування молодіжного дозвілля, а також роботи соціального педагога з різними верствами населення, які мають певні проблеми – фізичні, психічні, соціальні. Забезпечення цієї спеціалізації здійснювала кафедра теорії і методики соціокультурної роботи. З 1999 року відкрита нова спеціальність – “Театральне мистецтво” (О.П. Король, М.А. Дергач). Доцільність підготовки фахівців такої кваліфікації пояснюється як загальним зростанням рівня культури суспільства, так і конкретними потребами регіону у висококваліфікованих

спеціалістах даного напрямку. Для науково-методичного забезпечення цієї спеціальності була створена кафедра психології творчої діяльності. Спеціальність “Театральне мистецтво” пройшла ліцензування та акредитацію на підготовку фахівців з цієї спеціальності і зайняла своє місце поряд з іншими кафедрами на факультеті. А у 2001 році на факультеті була заснована кафедра “Акторської майстерності”.

Факультет соціальної педагогіки та психології акредитовано за найвищим кваліфікаційним рівнем – четвертим. Навчання ведеться за ступеневою системою: базова вища освіта – “бакалавр”; повна вища освіта – “спеціаліст” і “магістр”. Крім денної, є заочна форма навчання.

Випускники факультету працюють у різних структурах міста та області: соціальні служби, органи, школи МВС, міські та обласні структури соціального захисту, банки та приватні структури тощо. Талановиті студенти після закінчення магістратури та аспірантури працюють на кафедрах факультету.

Досягнення останніх років пов’язані зі специфічними напрямками у підготовці спеціалістів. На базі факультету створені такі структури як лабораторія соціально-психологічних досліджень та стратегічного прогнозування, яка працює у галузі політики, освіти і культури, родини та дитинства, психологічний клуб. Діяльність клубу спрямована на формування спільного банку інтелектуальних та наукових ідей, на пошуки партнерів у сфері практичної психології, психотерапії, соціальної педагогіки.

На факультеті створено інформаційно-консультативний ресурсний центр під патронатом Швейцарського уряду, який надає інформаційні послуги працівникам соціальної сфери, тиражує та розповсюджує методики та документи з організації та психології соціальної роботи.

Факультет має широкі міжнародні зв’язки. Спеціалісти із закордону викладають на факультеті соціальної педагогіки та психології. Наші викладачі і студенти проходять стажування за межами України.

В рамках міжнародної співпраці було проведено біонаціональний проект “Спонукай, але не примушуй”, який фінансувався міністерством освіти земель Саксонія-Англія (Німеччина).

Основна мета цього проекту: методами соціально-педагогічної діяльності забезпечити належний розвиток та виховання дітей від 3 до 10 років із затримками розумового і психічного розвитку.

У проекті брали участь 24 студенти із німецького Університету прикладних наук Магдебург-Стендаль і Запорізького національного університету, чотири викладачі, два професори (Л.І. Міщик, Вольф Блюмерс), 12 педагогів із Запорізьких соціальних центрів, 10 дітей зі своїми батьками. В результаті цієї роботи на факультеті створено навчально-лікувальна лабораторія, яка продовжує ефективно працювати й сьогодні.

На факультеті соціальної педагогіки та психології працює також міжнародна освітня програма “Європейські перспективи соціального включення” (Сократ-Еразмус) з підготовки магістрів та бакалаврів європейського рівня в контексті рішення Болонської декларації (Л.І. Міщик, С.Ю. Пашенко, Л.О. Романенкова, О.В. Пономаренко, Г.В. Локарева).

Слід відзначити, що факультет має унікальну нагоду надати можливість соціальним працівникам, фахівцям сфери охорони здоров’я, психологам, працівникам міліції, менеджерам, соціальним педагогам, соціологам, вчителям, які мають ступень бакалавра або спеціаліста, навчання в Міжнародній магістратурі та отримання диплому магістра Європейського зразка.

Диплом магістра ліцензовано Міністерством освіти і науки України. Окрім того, він забезпечує випускникам ЗНУ можливість навчання в університетах Європи та працювати за отриманим фахом у Європейських країнах.

Викладачі і співробітники факультету, а також студенти брали активну участь в міжнародному проекті “Соціальна освіта в Україні”. У рамках цього проекту викладачі розробили надзвичайно важливі науково-практичні матеріали, які значно поглибили зміст нової спеціальності “Соціальної педагогіки”. Це такі напрями як:

- соціально-правовий захист дітей та молоді з особливими потребами (О.В. Пономаренко);
- менеджмент соціальної роботи (О.І. Сібіль);
- досвід соціальної роботи з людьми з особливими потребами за кордоном (Л.О. Романенкова);
- комплексна програма реабілітації дітей з особливими потребами, як основа соціально-педагогічної підтримки родини (Г.П. Голованова);
- теоретико-практичні засади реабілітації дітей та молоді з особливими потребами (Н.В. Заверико).

Усі ці матеріали лягли в основу Запорізької соціально-педагогічної школи на Україні, яка продовжує ефективно розвиватися.

У 2004-2005 н.р. ліцензована нова спеціальність “Педагогіка вищої школи”, за освітньо-кваліфікаційним рівнем “магістр” на базі педагогічної освіти.

Необхідність підготовки висококваліфікованих кадрів, професійно зорієнтованих на науково-педагогічну роботу, зумовлена тим процесом підготовки нової генерації педагогічних кадрів, здатних позитивно впливати на суспільний розвиток, докорінного оновлення професійно-педагогічної діяльності викладачів вищих навчальних закладів різного профілю.

Факультет співпрацює з інститутами Академії педагогічних наук України: інститутами педагогіки, психології, професійної освіти, науково-методичним центром при Міністерстві освіти і науки України, науково-дослідним інститутом з проблем вищої освіти. У рамках цієї співпраці проводиться робота з наукових досліджень та впровадження їх у практику.

За цей час професорсько-викладацьким колективом та студентами зроблено чимало. Усього за 14 років факультет соціальної педагогіки та психології зайняв пріоритетне місце в Україні щодо підготовки спеціалістів з соціальної педагогіки та психології, зробив вагомий внесок у розвиток теорії та практики науки нової генерації – соціальної педагогіки, соціальної роботи та психології в нашій незалежній державі.

Сьогодні факультет Соціальної педагогіки та психології – це один із кращих факультетів Запорізького національного університету. Його очолює молода, енергійна людина, кандидат педагогічних наук, доцент Пономаренко Ольга Вікторівна. Під її керівництвом факультет продовжує активно розвиватися, набуваючи наукового та методичного досвіду.

Перспективи розвитку факультету Соціальної педагогіки та психології багато в чому залежать від нас самих, від нашої власної діяльності. Від того, як ми працюватимемо, який професійний і творчий внесок ми зробимо, залежить майбутнє факультету. Чим більшим буде цей внесок, тим більш значимими будуть перспективи факультету, а умови, які склалися в Запорізькому національному університеті, є сприятливими для розвитку перспектив та наукового поступу.

Від щирого серця хочу привітати усіх колег та студентів з ювілеєм, побажати великих творчих успіхів, здоров'я та благополуччя.

Головний редактор
д. пед. н., професор Л.І. Міщик